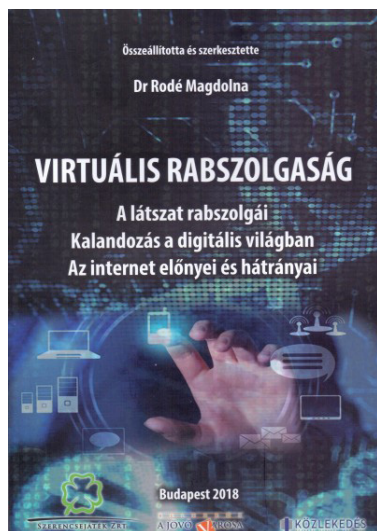

Rodé Magdolna (szerk.):

Virtuális rabszolgaság

A látszat rabszolgái.
Kalandozás a digitális világban.
Az internet előnyei és hátrányai
Kolor Optika Bt., Budapest, 2018

Már a cím hatására is nagy örömmel olvastam bele Dr. Rodé Magdolna *Virtuális rabszolgaság* című kiadványába. Stílszerűen én is a virtuális valóságban virtuálisan lapozgattam a könyvben. Már az első négy fejezet elolvasása után tudtam, hogy egy különleges sikerre „ítélt” művel találkoztam. A magam részéről internettel, illetve annak „preklasszikus”, a mainál nehezebb, lassúbb formájával a nyolcvanas évek második felében és a kilencvenes évek elején találkoztam külföldi tanulmányútjaim során. Kutatói szakmából következően számítógépre utalt vagyok (mondhatnánk, függő), a gép használata önmagában nem jelentett újdonságot számomra. Ma már úgy is, mint sokszoros apa és nagypapa a lemaradás savanyú élményével látom a mai hattól huszonevesig terjedő generáció virtuóz jártasságát. Természetesen az idősebb korosztály szokásos hümmögése mögé is rejtem féltékenységet, de talán a túlzásokra, a veszélyekre nem helytelen felhívni a figyelmet.

Rodé Magdolna nagyon nagy fába vágta a fejszéjét. Úgy kell erről a valóban korszerű paradigmatváltást okozó kommunikációs hálózatról írni, hogy a szerző helyes mértéket találjon a csak a könnynyomatás jelentőségéhez mérhető internetes világ és a reális veszélyekre történő okos és szellemes utalások között. A szerző elképesztő

finom mértéktartással egyensúlyoz ezen a keskeny mezsgyén.

Dr. Rodé Magdolna érzékeny intelligenciája ötvöződik az igazán irigylésre méltó tájékozottsággal. Magabiztos kézzel vezeti az olvasót a történeti háttér bemutatásától a smiley (szmájli) hangulatjelein és a világgazdaság interneten roborogó világán keresztül az X, Y, Z, alfa generációk változó attitűdjéig. Bepillantunk a mesterséges intelligenciák és orvosi „kütyük” rohamosan közeledő világába is, ugyanakkor az internetes bántalmazások és az adatterrorizmus szomorú és kegyetlen világába egyaránt.

Jogosan esik szó a PISA-felmérések számkra elkéserítő üzeneteiről és a digitális oktatás módszertanának halaszthatatlan megvalósításáról.

A könyv remek, szellemes képekkel, anekdotákkal és humoros történetekkel teszi magát még vonzóbbá.

Állítom, hogy Rodé Magdolna *Virtuális rabszolgaság* című kiadványa nagyon sokaknak segít megszabadulni az emilyen vagy amolyan szélsőséges álláspontjuktól. Ez a könyv ugyanakkor remek érzékkel megírt, szórakoztató, letehetetlen kulturális csemegét is nyújt minden olvasójának.

Falus András dr.

Dezső Krisztina,
Molnár F. Tamás (szerk.):

Aesculapius és Clio

VIII. Nemzetközi Hungarológiai Konferencia, Pécs,
2016. augusztus 22–27.

Az orvoslástörténeti szekció előadásainak szerkesztett, bővített anyaga

Pécsi Tudományegyetem, Pécs,
2018

152 oldal, ármegjelölés nélkül

A Semmelweis Emlékév zárókonferenciáját „Semmelweis felismerésének határokra átöröztető üzenete” címmel Pécsen rendezték meg 2018. november 23–24-én, az emlékéhez méltó helyen, a Pécsi Akadémiai Bizottság Székházában. A kétnapos, öt szekcióban zajló konferencia egyik jeles eseménye az „Aesculapius és Clio” című kötet bemutatása volt. A már borítójával is figyelmet keltő karcsú kötetet a két szer-

kesztő, Dezső Krisztina történész (Csorba Győző Könyvtár, Pécs) és Molnár F. Tamás, a Pécsi Tudományegyetem Műveltségi Medicina Tanszékének professzora mutatta be. E kettős szerepléssel is aláhúzza a könyv címében hangsúlyozott duplicitás fontosságát: az orvoslás istene, Aesculapius (Aszklepiosz) kései utódainak tevékenysége csak egy másik „isten”, a történetírás műzsája, Clio (Kleió) bevonásával értékelhető valósan.

E kettősség fontosságára utal a könyv Előszavában Molnár professzor, a 2016. évi konferencia orvostörténeti szekciójának elnöke is. A kutatás és a publikálás számára egységes szabályok szerint vizsgálандó történelem kell, hogy létezzék – hangsúlyozza. Kerülni kell az „anekdotikus történetmondást”, a „szakmai hagiográfiát”, azaz orvos elődeink „szentté” avatását (a görög hagiosz szentet jelent). Az *Orvosi Hetilap* szerkesztőjeként egyetérték Molnár professzorral: orvosi életrajzainkban túl bőkezűen és gyakran osztogatjuk a „világhírű” jelzőt, holott a magyar orvosok „világhírűsége” sokszor már a megyehatáron túl megszűnik. Az orvostörténész feladata a fő fejlődési irányzatok bemutatása, nem feledkezve el a zsákutcákról sem. Molnár professzor mellkasebész volta teszi hitelessé az (orvos)történész állítását: a balfogásokból jóval többet lehet tanulni, mint a sikerrekből.

Az Előszó sugallta koncepció tükröződik vissza a kötet íásaiban is. Négy nagy fejezet különül el: Magyar orvosok: itthon és külföldön (9–32. o.), Testek, doktorok, koncepciók: itthon – és a nagyvilágban (33–58. o.), Orvoslás, ápolás: társadalmi közeg (59–69. o.), Az orvosi tudás és gyakorlat technológiai vonzatai – békében és háborúban (71–152. o.).

Az első fejezet címének jelzője tulajdonképpen idézőjelek közt is szerepelhetne, hiszen Semmelweis Ignác magyarságát külföldön még ma is megkérdőjelezzük – róla szól Varga Benedek: Semmelweis mint jelkép című írása. (A szigorú, rendszerető bibliográfusok kedvéért: ez az írás lényegében a „Semmelweis Ignác emlékezetére/In memory of Ignatius Semmelweis”, a Semmelweis Kiadónál 2015-ben kiadott magyar/angol kötetben szereplő írás [23–34./35–48. o.] újraközlése). A másik írás „hőséről” – „Bárány Róbert (Robert Bárány) – Harvey Cushing és a plágium kérdése” – pedig maga a szerző, Dóczy Tamás jelenti ki: Bárány nem volt magyar. „Osztráknak tüntetik fel a külföldi kiadványok... és teljes joggal” – állítja az idegsebész szerző (24. o.). Recenzensként nem tisztünk vitát kezdeményezni Bárány magyarságá-

ról, viszont szót kell ejtenünk az írás címében szereplő plágiumról, melyet Dóczy „a szellemi alkotás eltulajdonítása”-ként definiál. Utalva arra, hogy a kiváló amerikai sebész, Harvey Cushing nemcsak Bárány közleményeit ismerte, hanem Báránytól még levélben is kapott információt a koponyasérülés ellátásának Bárány által alkalmazott módjáról. Ennek ellenére publikációiban, kézikönyvében egyszer sem idézi Bárányt. „...még a legnagyobbak is plagizálnak?” – teszi fel a kérdést az említettekkel kapcsolatban Dóczy.

A recenzens viszont ezt a kérdést kénytelen feltenni: miért vett át a t. Szerző (Dóczy) idézőjelek nélkül a *Legge Artis Medicinae* lapban 2003-ban megjelent dolgozatról – A Nobel-díjas otológus – Bárány Róbert – ismételt sorokat, sőt összefüggő szövegrészeket, lásd a kötet 24. oldalán az „Azt a felfedezést, amely szerint...” kezdetű, 23 soros szövegrészt? Ráadásul e dolgozat szerzőjének a neve – dr. Alexander Emed – kimaradt az Irodalomból is. Ennek megfelelően dolgozatának besorolása is pontatlan a K és az L kezdőbetűs szerzők közé, hiszen Emed publikációját a D és az F között kellett volna említeni.

A második fejezetben egy lipcsei (!) történész – Stephan Krause – foglalja össze kitűnően a Petőfi/ál-Petőfi kérdés 2016. évi megítélését. Egy hazai történész – Szabó Katalin – viszont Selye János magyar kötődéseiről és a magyar tudományos és közélettel való kapcsolatairól ír. (A teljesség kedvéért: a pécsi előadás 2016-ban hangzott el, egy évvel később viszont az előadó a fenti témát is taglaló kiváló könyv társszerzője: Dr. Szabó Sándor – Dr. Szabó Katalin: A stressz 80 éve és Selye János egyéb felfedezései. Az elmaradt Nobel-díj. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 2017, 115 oldal.) Recenzensként egy apró megjegyzés: pontatlan az 1. lábjegyzetben szereplő hivatkozás – az idézett szöveg a Rácz-Tóth-könyv 22. oldalán található. Egyetértünk Szabó Katalinnal: Selye magyar kapcsolatainak, magyarországi látogatásainak története „tartogat még érdekes, izgalmas adatokat”.

A harmadik fejezet egyetlen dolgozata Kahlíchné Simon Márta tollából – A védőnői szolgálat mint hungarikum – tömör, korabeli lapok, közlönyök forrásaira alapozott összefoglalása a „családokat egységként gondozó speciális prevenciók ellátási formának”, amely 2014 óta nemzeti érték, 2015-től hungarikum.

A kötet utolsó, legterjedelmesebb része két alfejezetre osztható. Az első alfejezet egyik írása – Kótyuk Erzsébet orvostörténész tollából – a Hüttl Hümér által kifejlesztett gyomor- és bélvarró gép történetét mutatja be számos kiváló illusztrációval. A dolgozat utolsó sora – amikor Petz bemutatta a gép továbbfejlesztett változatát, Hüttl „gratulált a feltalálónak, majd páratlan lovagiassággal intézkedett saját gépe további gyártásának a beszüntetéséről” (78. o.) – egyben az alfejezet 2. tanulmányának bevezető mondata is lehetne. Ezt a tanulmányt a kötet egyik szerkesztője, Molnár F. Tamás írta „A Petz-féle sebészeti varrógép és utóélete” címmel.

Molnár professzor az Előszóban hangsúlyozott elvek alapján írta meg nemcsak terjedeleme, de tartalomra is figyelemre méltó dolgozatát. Recenzensként kiemelem: dolgozatát Gyarmati György történészprofesszor lektorálta! Ennek (is) köszönhetően a dolgozat kitűnő összefoglalása a tárgyalat korszak nemcsak a témát szorosan érintő szakmai, de az „utóélet” meghatározó politikai, köztörténeti eseményeinek is. Az alcímekkel okosan tagolt dolgozatról kiemelem a „Mítosz és valóság. Az orosz varrógép rövid története” című részt. Ebből kiderül például, hogy a petzi koncepció lett az alapja a tüdő- és hörgővarró gépeknek is, melyeknek fejlesztésében a szovjetek is részt vettek. Sőt az első, Szovjetunió kívüli közleményük magyar nyelven jelent 1960-ban, a kijeji Amosov tollából (a fordító neve ismeretlen).

Orvostörténészként hadd egészítem ki az Amosov személyéhez fűzhető magyar kapcsolatot. Nyikolaj Amosov (1913–2002) nemcsak kiváló mellkasebész, de jó tollú orvosíró is volt. A budapesti Gondolat Kiadó 1965-ben (!) jelentette meg –

Koroknai Zsuzsa fordításában – az „Egy szívsebész feljegyzései” című, eredetileg orosz nyelven, Kijevben, 1965-ben (!) megjelent könyvét. Ebből idézem a témával összefüggő sorokat:

„A tüdővel később mégiscsak elboldogultunk. Ez most már ismert terület. Majdnem teljes garanciával végezhetjük a műtéteket. Nekem is van részem benne. Nem, minek így beszélni? Ugyan, micsoda »rész«? Azt gondoltam: sikerült kidolgoznom a bronchus elvarrásának új, jó módszerét, de aztán kiderült, hogy ezt már hamarabb kitalálták. Nos, ez minden eredmény” (34. o.).

A második alfejezetben a kötet két szerkesztőjének egy-egy munkája található. Az előbb említett Molnár F. Tamás „Dr. Szabó István DSc. Egy magyar mikrobiológus élete és kora” címmel írt kitűnő, nem hagiográfias „vázlatot”. E dolgozat befejező gondolatát idézem, amely valamennyi orvostörténeti múltunkkal foglalkozó írás mottója lehetne: „A jelen a múlt jövő idejű alakja, és fordítva: a jelen pedig a jövő múltja.” A kötet utolsó, „Egy zászlóaljsegyhely élete egy I. világháborús orvosnapló tükrében” című írásában Dezső Krisztina Berde Károly hadinaplóit mutatja be. A dolgozat értékét az adja, hogy Berde a Pécsi Tudományegyetem Orvostudományi Gyűjteményében őrzött, 1914 augusztusától 1918 novemberéig vezetett, harminc (!) füzetes naplója ismeretlen az orvostörténészek előtt. A 2016-ban a Magyar Orvostörténelmi Társaság által kiadott, „Az I. világháború magyar orvosi emlékeiből” című vaskos kötet sem közöl részleteket a Berde-naplókból.

A Semmelweis-emlékévet záró pécsi konferencia résztvevői ajándékba kapták a most bemutatott kötetet. Remélhető azonban, hogy a kötet eljut Aesculapius és Clio Pécsen kívül élő tisztelőihez is – elolvasása igazi intellektuális élményt és hiteles orvostörténeti ismereteket nyújt.

Kiss László dr.

Újabb dimenziók az EESZT használatával

Dr. Németh László, a Szegedi Egyetem Klinikai Központjának elnöke

Ma már az egészségügyi világ is a digitális forradalom fő sodrában halad. A jövő a mesterséges intelligenciáé, de addig még számos lépést kell megtennie a gyógyító megelőző szolgáltatásoknak. Napjainkban az információ birtoklása és elérhetősége felértékelődött. Ehhez pontos, gyorsan áramló információs rendszerre van szükség. Ezen követelményeknek megfelelően Magyarország szinte egyedülálló teljességgel alakította ki ezt a platformot az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (EESZT) létrehozásával.

Az EESZT valójában egy összekötő kapocs, amely az internet segítségével teszi elérhetővé az egészségügyi szolgáltatók, háziorvosok, patikák, kórházak, klinikák adatbázisait. Ehhez csak a beteg megfelelő engedélyével lehet hozzáférni. Természetesen minden hozzáférési kísérletet a rendszer listáz és eltárol.

Az EESZT-t hazánk országosan 2017-ben vezette be. S noha ilyen típusú rendszerek másutt is léteznek, ám jelenleg a magyar megoldás a legfelkészültebb. A már sok száz millió feltöltött egészségügyi adat révén az orvosok láthatják a beteg számára más orvos által elrendelt vizsgálatokat, gyógyszereket, kezeléseket, beutalókat, leleteket.

Dr. Németh László, a Szegedi Egyetem Klinikai Központjának elnöke szerint – „A tér óriási segítséget nyújt például akkor, ha egy intézménybe sürgősséggel érkezik a beteg, és ezért nyilvánvalóan nincsenek nála a szükséges előzményi dokumentumok.” Ekkor a beteg hozzájárulásával azonnal láthatóak a kért adatok. Fontos az is, hogy az EESZT segítségével a beteg háziorvosa is azonnal elérheti a kért vizsgálat eredményét,

illetve nyomon követheti a szakellátásra utalt beteg vizsgálati eredményeit. Németh László szerint óriási hangsúly van a tértől és időtől független felhasználás lehetőségén.

Harmadik fő szempontként az e-receptet emelte ki a klinika vezetője. Mint mondta, itt nem csupán a felírt készítményre vonatkozó adat hozzáférhetősége a lényeg, hanem az is, hogy az orvos láthatja, a beteg végül kiváltotta-e gyógyszerét – ez ugyanis nemegyszer kulcsfontosságú tényező lehet a háziorvos számára. De fontos a betegnek is, hiszen érzékeli, hogy orvosa pontosan látja az esetleges mulasztást a gyógyszerki-váltásban, kontrollvizsgálatokban, ami végső fokon jelentős potenciált hordoz a beteg elkötelezettségének, együttműködési hajlandóságának előmozdításában, vagy fokozásában. Ha a jövő betegellátásában gondolkodunk, könnyen el lehet képzelni, milyen távlatokat nyithat az EESZT a telemedicina terén, milyen nagy lehetőségeket rejt egy virtuális orvos–beteg kapcsolatban. Például képzeljünk magunk elé egy járóbeteg-rendelésen szívritmuszavarral megjelenő beteget. Megtörténik az EKG-vizsgálat, a lelet pedig néhány perc múlva az EESZT-n keresztül elküldhető a megfelelő klinikai központba. A járóbeteg-szakellátó orvos és a klinikus gyorsan konzultálhat az esetről, és máris meghatározható a beteg további útja. Ha kell, a centrumba rendelik, ám ha nem szükséges, akkor nem fásztják őt fölöslegesen, rövidül az ellátási idő és út. Különösen nagy lehet a jelentősége a szívritmus-szabályozóval élő betegek esetében, amikor a szív működést figyelő szabályozó riasztójelzést küldhet a rendszernek, a szakemberek pedig azonnal fel tudják venni a kapcsolatot a beteggel a vészjelzés alapján. „A lehetőségek szinte végtelenek, a kapacitásokat kell bővíteni az újabb felhasználási formákhoz, de ha így haladunk, rövid időn belül az is meglesz” – mondta Németh László.

Az EESZT nemcsak a szolgáltatók gyógyító munkáját segíti, de egyúttal biztonságot ad a betegnek is, hiszen nem kell szorongania, ha egy-egy korábbi leletét nem találja, vagy elveszítette. Mindez jelentősen javítja a betegellátás minőségét, biztonságát, a párhuzamos ellátások kiküszöbölésével pedig az ellátórendszer hatékonyságát, nem szólva az új, még kiaknázatlan lehetőségekről – summázta a klinikai központ vezetője. (x)